

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

MGR MAGDY NIEDBAŁA-SOLARZ

ZLECENIODAWCA RECENZJI:

Akademia Muzyczna w Krakowie, Wydział Wokalno-Aktorski, pismo z dnia 26.04.2023 roku, zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 20.07.2018 r., Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.)

DOTYCZY:

Uchwały Nr 12/2022 Senatu Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie z dnia 26 maja 2022 roku w sprawie nadania stopnia doktora mgr Magdy Niedbała-Solarz oraz Uchwały Nr 2/2023 Składu Orzekającego Rady do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie z dnia 19 kwietnia 2023 roku w sprawie wyznaczenia mnie recenzentem w/w postępowaniu.

Do nadesłanego mi przez Przewodniczącą Rady do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne dr hab. Monikę Gardoń-Preinl pisma z dnia 26.04.2023 roku, informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu mnie na recenzenta pracy doktorskiej Pani **mgr Magdy Niedbała-Solarz** pt. „Patriotyzm w polskiej pieśni XIX i pierwszej połowie XX wieku na wybranych przykładach”, została dołączona następująca dokumentacja:

- uchwała o wszczęciu przewodu doktorskiego
- uchwała o wyznaczeniu recenzenta w mojej osobie

- opinia promotorki prof. dr hab. Agnieszki Monasterskiej
- praca doktorska
- opis płyty zarejestrowanej w maju 2022 r. w studio nagraniowym AM w Krakowie

PODSTAWOWE DANE O KANDYDATCE

Mgr Magda Niedbała-Solarz urodziła się w Chorzowie. Ukończyła z wyróżnieniem PSM II st. w Chorzowie w klasie śpiewu solowego mgr Haliny Skubis. W 2014 r. ukończyła Akademię Muzyczną w Krakowie w klasie śpiewu solowego prof. dr hab. Agnieszki Monasterskiej. Uzyskała dyplom z wyróżnieniem. Uczęszczała do Szkoły Doktorskiej tej samej uczelni, będąc doktorantką Wydziału Wokalno-Aktorskiego. Jest laureatką polskich i zagranicznych konkursów wokalnych. Została nagrodzona przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za wybitne osiągnięcia artystyczne. Dwukrotnie otrzymała stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, stypendium Twórcze Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz stypendium Rektora AM dla najlepszych studentów. W jej dorobku artystycznym znajdują się występy solowe na scenach wielu teatrów, sal koncertowych, filharmonii i kościołów w Europie. Artystka śpiewała m.in. w Teatrze POSK w Londynie, Wiener Konzerthaus w Wiedniu, kaplicy królewskiej w Wersalu, Tivoli Vredenburg Große Zaal w Utrechcie, Operze Krakowskiej, Operze w Rouen, Oratorium Marianum we Wrocławiu, Europejskim Centrum Muzyki im. K. Pendereckiego w Lusławicach, Centrum Kongresowym ICE w Krakowie oraz w salach filharmonicznych w Krakowie, Częstochowie, Rzeszowie, Łodzi, Kielcach i Wrocławiu. Koncertowała w wielu krajach (Włochy, Francja, Niemcy, Słowacja, Czechy, Belgia, Anglia, Ukraina, Węgry, Holandia) współpracując z dyrygentami z całego świata (m.in. J. Rifkin, P. Esswood, P. Veleno, T. Brauner, V. Dumestre, S. Sempe, R. Delekta, J. Rybarski, T. Chmiel) oraz wieloma wybitnymi pianistami i solistami muzyki dawnej.

Magda Niedbała-Solarz debiutowała w Operze Krakowskiej partią Marceliny w *Weselu Figara* W.A. Mozarta. Aktualnie dużą część życia artystycznego poświęca muzyce współczesnej, na swoim koncercie ma już kilkadziesiąt prawykonań światowych młodych kompozytorów z Polski i zagranicy. Ponadto jest solistką zespołu Risonanza, współpracuje z Capellą Cracoviensis, Ensemble Hildebrandt i innymi cenionymi zespołami. Śpiewaczka na swoim koncercie ma nagranie płyty z pieśniami patriotycznymi *A w sercu Polska...*, nad którą patronat honorowy objęła prezydentowa Karolina Kaczorowska, płytę pieśni Maryjnych z towarzyszeniem Orkiestry Krakowskiej Młodej Filharmonii, płytę z zespołem CC nagrałą

na Zamku Królewskim w Wersalu z utworami *Te Deum* M.A. Charpentiera oraz J.B. Lully'ego oraz płytę z pieśniami Artura Schnabla, nagraną z pianistą Jarosławem Pelcem. W swoim repertuarze posiada wiele pieśni, partie operowe oraz dzieła oratoryjne.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ:

Praca doktorska mgr Magdy Niedbała-Solarz pod tytułem „Patriotyzm w polskiej pieśni XIX i pierwszej połowie XX wieku na wybranych przykładach”, składa się z dzieła artystycznego zapisanego na nośniku CD oraz jego opisu. Dzieło artystyczne stanowi nagranie 14 pieśni polskich kompozytorów z towarzyszeniem fortepianu. Zarejestrowany program przedstawia się następująco:

1. Dwojaki koniec Op.74 nr 11 **Fryderyk Chopin**; sł. Bohdan Zaleski
2. Jesienią Op.9 nr 6 **Stanisław Lipiski**; sł. Lucjan Rydel
3. Chłopca mego mi zabrali Op.7 **Ignacy Jan Paderewski**; sł. Adam Asnyk
4. Bociany **Włodzimierz Malawski**; sł. Marian Gawalewicz
5. Rota Op. 38 nr 2 **Feliks Nowowiejski**; sł. Maria Konopnicka
6. Białe Róże **Mieczysław Kozar-Słobódzki**; sł. Kazimierz Wroczyński
7. O mój rozmarynie Op. 42 (zeszyt I) Opr. **Stanisław Niewiadomski**; sł. Wacław Denhoff-Czarnocki i autorzy nieznani (zwrotki 1-6)
8. Nieszpory „Śpiewnik Polski. Zbiór pieśni narodowych" Opr. **Felicjan Szopski**; sł. Zenon Chaworski
9. Na Sybir Op. 9 **Otton Mieczysław Żukowski**; sł. Klemens Kołakowski
10. Czarny krzyżyk **Stanisław Moniuszko**; sł. Bruno Franciszek Bielawski
11. Modlitwa – Do Ciebie Panie **Stanisław Moniuszko**; sł. Józef Bohdan Zaleski
12. Hymn do miłości Ojczyzny **Wojciech Sowiński**; sł. Ignacy Krasicki
„Śpiewnik Polski" (Wydanie I) w opr. Marii Wacholc
13. Leci liście z drzewa **Karol Szymanowski**; sł. Wincenty Pol
14. Czarna sukienka Op.12 nr 1 **Władysław Żeleński**; sł. Konstanty Gałczyński

Partia fortepianu: Mateusz Kurcab

Nagrania dokonano w maju 2022 roku w studio nagraniowym Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie.

Reżyser nagrania: Jacek Koltuniak.

Otrzymując do rąk dzieło artystyczne byłem ciekaw odbioru jako słuchacz zaproponowanego repertuaru pod względem jego atrakcyjności w zakresie tematu określonego w tytule pracy. Przyznam szczerze, że od samego początku odtwarzania płyty zostałem wciągnięty w klimat i jakość wyjątkowego przekazu, jakże natchnionego i prawdziwego. Słuchałem całej płyty nie mogąc oderwać się od budowania w sferze odbioru tego, co zaproponowali oboje

wykonawcy. Piękno głosu śpiewaczki otulonego dźwiękami fortepianu wywołało poczucie dotyku czegoś wyjątkowego – co działało na wyobraźnię i emocje słuchającego. Dzieło artystyczne otwiera pięknie zinterpretowana pieśń Chopina. Od pierwszych taktów słychać świetną współpracę wykonawców, co znamionuje przede wszystkim wspólne oddychanie. Śpiewaczka pięknie prowadzi swój wyjątkowej urody głos. W grze pianisty wyczuwa się zdolność przewidywania we współpracy z głosem, co leży u podstaw idealnej spójności interpretacyjnej. W pieśni Lipskiego – bardzo rozbudowanej emocjonalnie, tekst podany jest bardzo czytelnie i sugestywnie. Swobodnie poprowadzona fraza do a² ukazuje obraz możliwości wokalnych śpiewaczki. Pieśń Paderewskiego wzrusza szczerością przekazu i kolorem brzmienia nie tylko samego głosu, ale również samych emocji. Ostatnie ogniwo pieśni jest piękną, wzruszającą, szczerą modlitwą,

Miłą niespodzianką była malownicza pieśń Malawskiego – dla mnie prawdziwe odkrycie w literaturze polskiej liryki wokalne – pełna różnorodnych niuansów dynamicznych przepięknie zaprezentowanych. „Rota” Nowowiejskiego tak często śpiewana na koncertach patriotycznych, w prezentacji Doktorantki nabrała szczególnego charakteru, który uwypuklił piękno i przesłanie tej pieśni. Nie odebrałem jej jako utworu od strony czysto wokalne, lecz przede wszystkim z przekazem prawdziwego ducha patriotycznego. Podobnie przedstawił się obraz kolejnych trzech pieśni – „Białe róże”, „O mój rozmarynie” i „Nieszpory”. Dzięki temu wykonaniu odkryłem je na nowo.

Z ogromnym zaciekawieniem wysłuchałem rozbudowaną pieśń o balladowym charakterze „Na Sybir” Ottona Mieczysława Żukowskiego. Jego twórczość jest mi szczególnie bliska ze względu na znajomość literatury wokalne tego kompozytora, której wykonywaniem sam się zajmuję. Magda Niedbała-Solarz spełniła moje oczekiwania. Jej obraz kreacji pieśni jest podobny do mojego wyobrażenia właściwej interpretacji tego pięknego, jakże trudnego pod każdym względem dla każdego z wykonawców utworu.

Dwie pieśni Moniuszki o charakterze religijnym przedstawione zostały z prawdziwą czcią i religijną powagą. Zdecydowanie częściej powinny one gościć w repertuarze śpiewaków. Doktorantka dowiodła, że ze wszech miar one na to zasługują. „Do Ciebie Panie” posiada tylko jedną rejestrację fonograficzną Jadwigi Rappé. Wykonanie Magdy Niedbała-Solarz jest zatem drugą i wywarło na mnie podobnie przejmujące wrażenie!

W „Hymnie do miłości Ojczyzny” śpiewaczka ukazała pełnię dojrzałości artystycznej oraz interpretacyjnej. Ostatnie pieśni Szymanowskiego i Żeleńskiego odmalowują melancholię,

marzycielski charakter oraz poruszającą żalobę – stanowią one szczególne potwierdzenie muzykalności najwyższej miary.

W prezentowanym dziele artystycznym Magda Niedbała-Solarz ukazała swój obraz artystyczny najwyższego formatu. Okazała się śpiewaczką w pełni dojrzałą wokalnie, emocjonalnie oraz interpretacyjnie. Głos urzeka przepiękną barwą prawdziwego mezzosopranu. Dobór wybranego repertuaru jest wyśmienity!

Z udziałem znakomitego pianisty Mateusza Kurcaba Doktorantka przeprowadziła nas przez precyzyjnie przemyślany wybór polskich pieśni patriotycznych – łącząc te z kanonu klasycznego z innymi, jakże wartościowymi patriotycznymi i legionowymi.

Nagranie jest porywające, wywołujące u słuchającego prawdziwe przeżycia emocjonalne, patriotyczne – w czym ogromnie pomaga fantastyczne przekazanie słowa – tak ważnego elementu w kreacji liryki wokalne.

.....

Do dzieła artystycznego, będącego podstawą postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie sztuki, pani Magda Niedbała-Solarz dołączyła pracę pisemną, która w zamyśle jest opisem wyżej wymienionego dzieła.

Z wielką radością dokonuję recenzji tej pracy, która – zaznaczam już to na samym początku – daleko wykracza poza zwyczajowy opis. Są w niej bowiem zawarte autorskie zestawienia, które wielu śpiewakom, pianistom, teoretykom muzyki oraz muzykologom mogą służyć jako wielce przydatny podręcznik i przewodnik. Ale po kolei...

Omawiana praca jest poprawna pod względem metodologicznym. We wstępie Doktorantka bardzo precyzyjnie wprowadza czytelnika w kontekst swojej wypowiedzi, jednocześnie formułując pięć problemów badawczych, które będzie chciała podjąć w swej pracy. Są one następujące: definicja terminu „pieśń patriotyczna”, rodzaje pieśni patriotycznych, inspiracje kompozytorów tworzących takie utwory, ideologiczny związek pieśni patriotycznych z religią, literaturą i malarstwem oraz związek wydarzeń historycznych z pieśnią patriotyczną.

Już w tym miejscu pragnę podkreślić, że wszystkie wyżej wymienione cele i problemy badawcze zostały skrupulatnie opisane i zrealizowane.

Praca jest zbudowana z trzech logicznie następujących po sobie rozdziałów. W rozdziale pierwszym Autorka porusza zagadnienie pieśni patriotycznej na przestrzeni wieków. W tym

celu definiuje pojęcie patriotyzmu oraz ukazuje rodzaje pieśni patriotycznej. W drugim rozdziale Doktorantka opisuje związek pieśni patriotycznej z religią i kulturą, który ukazuje na trzech płaszczyznach. Są to: relacja religijności i pieśni patriotycznej, polskie malarstwo oraz polska literatura XIX wieku.

Trzeci, kulminacyjny rozdział pracy zawiera sylwetki kompozytorów i autorów tekstów, analizy zarejestrowanych utworów oraz opis osobistych wrażeń artystycznych. Pragnę zwrócić uwagę, że właśnie w takiej kolejności następuje ogląd poszczególnych utworów. Dlatego wydaje się, że taka kolejność poszczególnych komponentów winna także widnieć w brzmieniu tytułu rozdziału trzeciego.

Autorka w szerokim kontekście twórców opisuje 14 nagranych pieśni. Są to: „Dwojaki koniec” F. Chopina, „Jesienią” S.S. Lipskiego, „Chłopca mego mi zabrali” I.J. Paderewskiego, „Bociany” W. Maławskiego, „Rota” F. Nowowiejskiego, „Białe róże” M. Kozar-Słobódzkiego, „O mój rozmarynie” S. Niewiadomskiego, „Nieszpory” F. Szopskiego, „Na Sybir” O.M. Żukowskiego, „Czarny krzyżyk” S. Moniuszki, „Modlitwa. Do Ciebie Panie” S. Moniuszki, „Hymn do miłości Ojczyzny” W. Sowińskiego, „Leci liście z drzewa” K. Szymanowskiego, „Czarna sukienka” W. Żeleńskiego.

Pracę zamyka zakończenie, w którym Doktorantka dokonuje rekapitulacji całości i raz jeszcze podkreśla, że „oddziaływanie muzyki patriotycznej było bardzo duże na terenie wszystkich trzech zaborów: pruskiego, austriackiego i rosyjskiego, ale również poza ich granicami (...). Na terenie zaborów wykonywano je często w tajemnicy” (s. 108).

Godny podkreślenia jest zamieszczony na końcu pracy aneks, zawierający indeks pieśni o charakterze patriotycznym. Doktorantka, poprzez dokonanie wnikliwej kwerendy, wyróżniła 365 pieśni, z podaniem tytułu zbioru, w którym każda pieśń się znajduje oraz miejsca i roku wydania. To doprawdy iście benedyktyńska praca, która niech służy tym wszystkim, którzy po pieśń artystyczną będą chcieli sięgać!

W tym miejscu pragnę zwrócić uwagę na pewną nieścisłość. W podrozdziale 2.1., w którym Autorka opisuje związki religijności z polskim patriotyzmem, przywołuje przepiękny wiersz Juliusza Słowackiego zaczynający się słowami „Bogurodzico! Dziewico!” i pisze (powołując się na pracę Ewy Jabłońskiej-Deputy pt. „Kościół – religia – patriotyzm. Polska 1764-1864), że po latach niezwykle dramatyczną muzykę do tego wiersza napisał Otton Mieczysław Żukowski (s. 20-21). Otóż muszę powiedzieć, że ten błąd powieliła wiele osób, wśród nich dyrygenci chórów, którzy mają w repertuarze ów utwór. Jasno stwierdzam, że **tego utworu**

nie napisał O.M. Żukowski, a jego brat ks. Jan Żukowski (1870–1911) – doktor teologii i profesor Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego. W swych dogłębnych studiach i publikacjach dotyczących braci Żukowskich (kompozytorem był również ks. Stanisław, żyjący w latach 1881–1935) wykazuje to pedagog Wydziału Wokalno-Aktorskiego Akademii Muzycznej w Gdańsku – ks. dr hab. Robert Kaczorowski (zob. m.in. *Otton Mieczysław Żukowski and his brothers. Opera omnia religiosa* 8. Booklet dołączony do płyty CD, Acte Préalable AP0392/2017). Warto o tym pamiętać i rozróżniać twórczość trzech braci Żukowskich: Ottona Mieczysława, Jana oraz Stanisława.

Z obowiązku recenzenckiego pragnę też zwrócić uwagę na pewne niedoskonałości edytorskie. Pozwolę je sobie wypunktować:

– należy odróżniać dywiz od myślnika z zachowaniem (lub nie) spacji. I tak już na stronie tytułowej Doktorantka powinna swe dwuczłonowe nazwisko napisać bez spacji. Natomiast w tekście pracy, celem przeciwstawienia, należy używać myślników, a nie dywizów,

– po tytułach – zarówno na stronie tytułowej, jak i po tytułach rozdziałów i podrozdziałów nie stawia się kropki,

– podwójne inicjały imienia oznacza się kropką bez spacji,

– przymiotniki pochodzące od nazw własnych winno się zapisywać wielką literą. Mamy więc „Moniuszkowski styl” (s. 46),

– jeśli treść następujących po sobie przypisów jest taka sama, w drugim przypisie powinno znaleźć się słowo „tamże” albo „ibidem” (zob. s. 91, 103).

Oczywiście, to tylko drobiazgi, ale myślę, że podejmując się przygotowania pracy o charakterze naukowym winno się o takich szczegółach pamiętać.

Podsumowując, gratuluję Doktorantce tak ambitnego opisu. I cieszę się, że Autorka podjęła tak ważny temat, który – jak sama pisze – „ma na celu upamiętnienie tragicznych wydarzeń historii Polski XIX i pierwszej połowy XX wieku. Trudne czasy rozbiorów, powstań, wojen światowych, deportacji oraz walki o niepodległość, przypominają o naszych rodakach, którzy walczyli w duchu hasła za naszą i waszą wolność. Ważne, aby historia nie zgasła, a krew przelana przez nasze ziemie była zapamiętana i zrozumiana” (s. 109-110).

KONKLUZJA:

Pracę doktorską mgr Magdy Niedbała-Solarz tworzy wybitne dzieło artystyczne i jego opis posiadający oryginalny, odkrywczy, twórczy i edukacyjny charakter. Doktorantka wnosi niekwestionowany i wielce znaczący wkład w rozwój reprezentowanej dyscypliny. Dołączona do pracy pisemnej płyta CD jest dziełem wybitnym, dającym Doktorantce świadectwo kunsztu wokalnego najwyższej miary. Ponadto współpraca z pianistą zasługuje na szczególne wyróżnienie. W mojej ocenie jest to przykład znakomitego partnerstwa w muzyce, jakże istotnego w kreowaniu liryki wokalne. Pani mgr Magda Niedbała-Solarz rozwiązała założone zagadnienie artystyczne i spełniła tym samym wymagania Ustawy.

Stawiam wniosek o jej przyjęcie oraz wyróżnienie, na które absolutnie zasługuje.

prof. Piotr Kusiewicz